

Yhteinen saimaannorppamme -LIFE
**Uusia keinoja
saimaannorpan suojeluun**

LAYMAN'S REPORT

PROJEKTIN TOIMINTA JA TULOKSET 2020–2025

Yhteinen saimaannorppamme -LIFE (LIFE19 NAT/FI/000832)

Verkkosivut: www.metsa.fi/projekti/yhteinen-norppamme-life

Hankkeen toiminta-aika: 1.9.2020–31.12.2025

Budjetti: 7,1 milj. €, josta 5,3 milj. € Euroopan unionilta.
LIFE on Euroopan unionin ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeiden rahoitusväline, jonka avulla tuetaan EU:n ympäristöpolitiikan toimeenpanoa.

Hankevetäjä: Metsähallitus Luontopalvelut

Kumppanit: Ahvenanmaan maakunnan hallitus, DocArt, Etelä-Karjalan Virkistysalueasätiö, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan ELY-keskukset, Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Luonnonvarakeskus, Ruokavirasto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Turun ammattikorkeakoulu ja WWF Suomi.

Muu rahoitus: Ympäristöministeriö, Etelä-Karjalan liitto, Nestorisäätiö, Raija ja Ossi Tuuliaisien säätiö, YLE.

Kansikuva: Kuutti vedessä, Linnansaaren kansallispuisto. Kuva: Miina Auttila, Metsähallitus.

Teksti ja toimitus: Riikka Alakoski, Miina Auttila, Jari Ilmonen, Hanne Kosonen, Olli Loisa, Johanna Lassander, Marja Niemi, Eija Pouta, Katja Sandgren, Mikko Suonio, Arto Ustinov.

Ulkoasu ja taitto: KMG Turku

Metsähallitus, Helsinki, 2025

Asianro MH 7624/2025

ISBN 978-952-377-157-4

Hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio tai CINEA ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

Sisällysluettelo

4	Yhteinen Saimaannorppamme LIFE
6	Yhteinen norppamme – saimaannorpan ja itämerennorpan esittely
8	Hoidetun saimaannorppakuutin paluu luontoon - käytännön esimerkki suojelutoimista
10	Luku 1 Kevään kuutit- Konkreettisia keinoja suojeluun
16	Luku 2 Kuutin itsenäistyminen – Norppaturvallista kalastusta
20	Luku 3 Kuutin kasvu – Sairaiden ja loukkaantuneiden norppien hoito
22	Luku 4 Villi ja vapaa kuutti – Keinoja turvata norpan elämä luonnossa
29	Yhteinen Saimaannorppamme -LIFE -hankkeen tuloksia

Yhteinen saimaannorppamme –LIFE

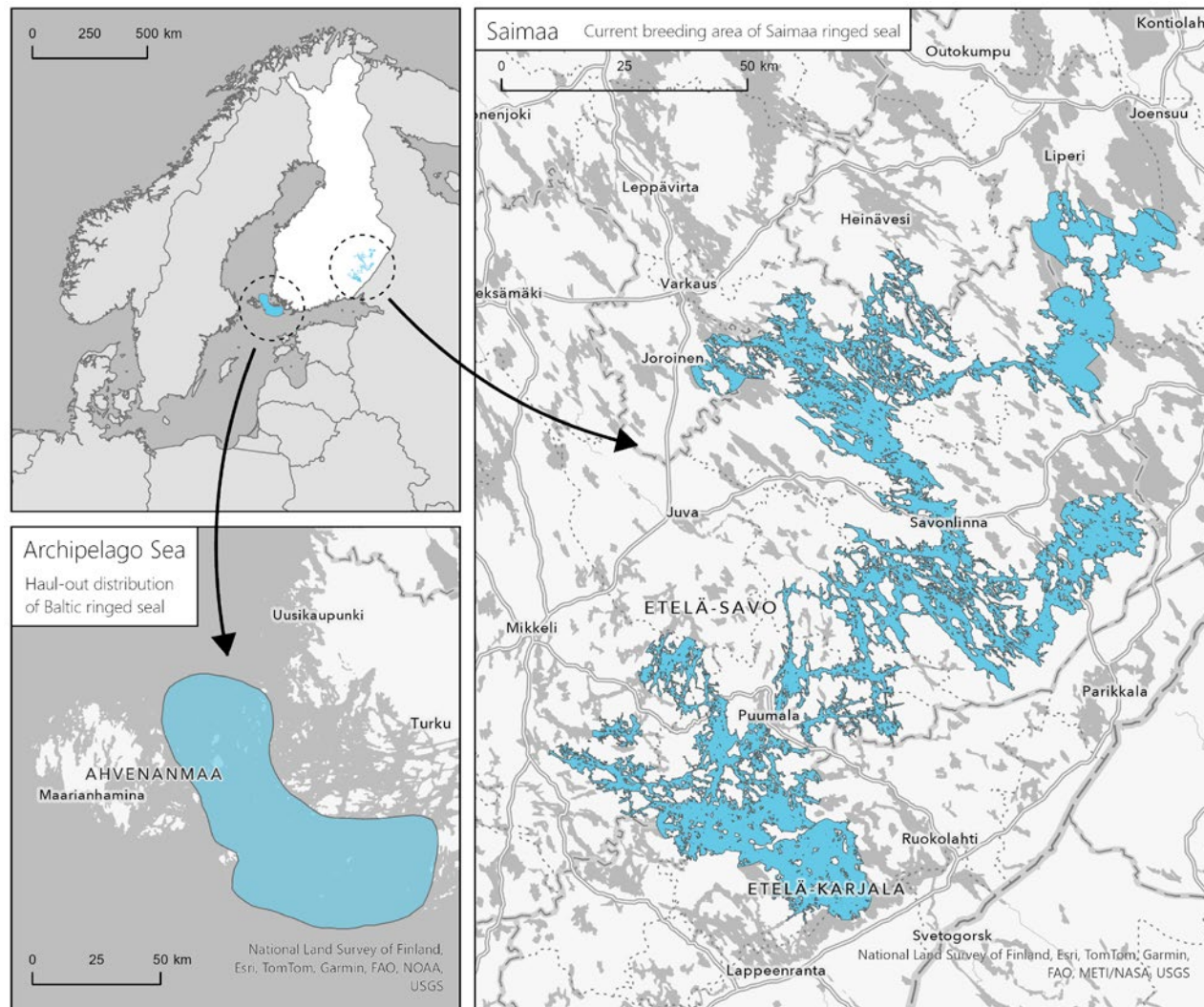
Yhteinen saimaannorppamme –LIFE-hanke saavutti merkittäviä tuloksia saimaannorpan suojelussa. Hankkeen tavoitteena oli vähentää saimaannorpan keskeisten uhkien vaikutuksia muuttuvassa ilmastossa sekä kokeilla Saimaalla hyviksi havaittujen suojelukeinojen toimivuutta itämerennorpan Saaristomerellä elävän osapopulaation suojelussa. Hankkeen toimenpiteitä toteutettiin Suomessa Saimaalla ja Saaristomerellä. Hankkeessa oli mukana 12 kumppania. Hankkeen budjetti oli 7,1 miljoonaa euroa, josta EU:n rahoitusosuus oli 5,3 miljoonaa euroa. Hankkeen aloituspäivämäärä oli 1.9.2020, mutta maastokausi alkoi vasta talvella 2021, joten suojelutöiden tuloksia (esim. apukinosten

määrä, syntyneet kuutit) tarkastellaan vuosilta 2021–2025.

Viranomaiset, luontojärjestöt, tutkijat ja sadat vapaaehtoiset ovat työskennelleet yhdessä norppien suojelun edistämiseksi monin eri keinoin. Olemme tehneet suunnitelmallista yhteistyötä jo pitkään, ja norppien määrä on viime vuosina jatkanut vakaata kasvua. Lajia uhkaavat kuitenkin edelleen kuolemat kalanpyydyksiin sekä elinympäristön heikentyminen ja häviäminen rantarakentamisen ja ilmastomuutoksen seurauksena. Suojeluun tarvitaan uusia keinoja, joita on etsitty yhteistyössä tässäkin hankkeessa.

Kuva: Jari Ilmonen, Metsähallitus.

Hankkeen toiminta-alueet Saimaalla ja Saaristomerellä. Kartta: Metsähallitus.

Yhteinen saimaannorppamme-LIFE-hankkeen aikana vuosina 2020–2025:

- Hankkeessa toteutettujen suojelutoimien ansiosta saimaannorppakanta nousi 425 yksilöstä 530 yksilöön.
- Kehitimme uusia suojelutoimenpiteitä ja kannan seurantamenetelmiä, jotka vastaavat ilmastomuutoksen tuomiin haasteisiin.
- Selvitimme saimaannorpan terveydentilaa ja lisäsimme tietoisuutta sen suojelun tärkeydestä.
- Valvoimme rajoituksia sekä annoimme neuvontaa ja ohjausta saimaannorppien suojelemiseksi.
- Toimimme aktiivisesti myös Saaristomeren itämerennorppakannan tilanteen parantamiseksi.

Yhteinen norppamme – saimaan- norpan ja itämerennorpan esittely

Saimaannorppa (*Pusa saimensis*):

- Erittäin uhanalainen hylje, joka elää ainoastaan Suomessa ja vain Saimaan vesistöissä.
- On eriytynyt muista norpista jääkauden aikana jo noin 60 000 vuotta sitten.
- Uuden tiedon myötä vuonna 2025 tunnustettiin omaksi lajikseen, kun aiemmin määritelty norpan alalajiksi.
- Norppakanta pieneni 1980-luvun alkupuolelle alle 150 yksilöön, syinä mm. metsästys, kalanpyydyskuolleisuus ja pesimäaikainen vedenpinnan vaihtelu, joka romahdutti pesät aiheuttaen suurta poikaskuolleisuutta. Tuolloin aloitettiin suojelutoimet ja kannan koko on hitaasti kasvanut.
- Kanan koko saavutti vuonna 2025 530 yksilöä, kun se hankkeen alkaessa oli 425 yksilöä.
- Keskeisiä uhkia ovat edelleen vaaralliset kalanpyydykset, ilmastonmuutos, ihmistoiminnasta aiheutuva pesinnän häiriö, kannan pieni koko ja vähäinen perinnöllinen monimuotoisuus.

Saimaannorppa.

Kuva: Riikka Alakoski, Metsähallitus.

Itämerennorppa (*Pusa hispida botnica*):

- Uhanalaisuusluokituksessa silmälläpidettävä. Itämeren suojelukomissio HELCOM:n uudessa 2025 arviossa eteläiset kannat luokitellaan erittäin uhanalaiseksi.
- Aiemmin runsain hyljelaji Itämerellä, mutta kanta romahti 1900-luvun aikana. Tärkeimmät syyt tähän olivat liikapyynti ja korkea ympäristömyrkyjen kuormitus.
- Pieni ja Perämeren pääkannasta eristynyt eteläinen populaatio Saaristomerellä (noin 200 norppaa) kärsii erityisesti ilmastonmuutoksen vaikutuksista, ja kaikki itämerennorpan eteläiset populaatiot ovat taantumassa.
- Hankkeessa sovellettiin Saimaalla hyväksi havaittuja suojelu- ja seurantakeinoja Saaristomeren populaation tilan parantamiseksi.

Norpat viettävät suurimman osan ajastaan vedessä, mutta talvella ne tarvitsevat lunta ja jäätä lisääntymiseen, lepoon ja karvanvaihtoon. Ne synnyttävät lumipesiin, ja lajin lisääntymismenestys riippuu riittävästä jää- ja lumipeiteolosuhteista. Ilmastonmuutos on erityisen vakava uhka norpille, jotka elävät Saimaalla ja Itämerellä, koska ne eivät voi talvien lauhtuessa siirtyä pohjoisemmaksi.

Itämerennorppa.

Kuva: Markus Ahola, Turun ammattikorkeakoulu.

Hoidetun saimaannorppakuutin paluu luontoon - käytännön esimerkki suojelutoimista

Kesäkuussa 2024, Yhteinen Saimaannorppamme LIFE -hankkeen aikana saimaannorpan suojelutyötä tekevät saivat yhteydenoton. Saimaalla, eräällä laiturilla, oli havaittu heikkokuntoinen ja nälkiintynyt kuutti. Laki velvoittaa auttamaan hädässä olevaa eläintä ja tilanne vaati nopeaa reagointia. Metsähallituksen asiantuntijat ja kunnaneläinlääkäri arvioivat, että kuutti otetaan kiinni ja sen hoitoa yritetään.

Kuutti vietti kaksi kuukautta Metsähallituksen hoidossa. Sen vointia seurattiin tarkasti, ja kuntoutus eteni vaiheittain kohti tavoitetta: palauttaa kuutti takaisin luonnonvesiin, niin että sillä on mahdollisuus selvitä itsenäisesti. Yhteinen Saimaannorppamme-LIFE-hankkeen toimenpiteitä ja tuloksia esitellään kuutin tositarinan myötä. Hyppää mukaan kuutin matkalle*.

Kuva: Jari Ilmonen, Metsähallitus.

*Hankkeessa tuotettiin neljä norppaystävällisen matkailun kuvitusta, joista tehtiin julisteita ja postikortteja kahdella kielellä. Anna Pakkanen on tehnyt piirroskuvitukset, jotka ovat esillä myös tässä yleistajuisessa raportissa (Layman's report) lukujen alussa. Kuvituksiin liittyy yleisölle suunnattuja ohjeita.

Luku 1

Kevään kuutit – Konkreettisia keinoja suojeluun

Turvaa pesimärauha. Kierrä talvella luodot ja rantakinokset kaukaa. Kuvitus: Anna Pakkanen.

Apukinoksia ja keinopesiä

Norpat elävät kiintojään alla. Jäähän ne tekevät hengitysavantoja ja kaivavat jään päälle olevaan lumikinokseen pesänsä. Osa aikuisista norpista köllöttelee makuupesissään. Emoilla ja kuuteilla pesät toimivat poikaspesinä, jotka voivat olla jopa yli 10 metriä pitkiä ja muutamia metrejä leveitä monikammioisia pesäkomplekseja.

Vähälumiset talvet ovat vaikeuttaneet norppien pesintää ja lisänneet poikasten kuolleisuutta. Ihminen voi kuitenkin auttaa norppia käytännössä. Apukinoksia kolaamalla turvataan norppien lisääntymismahdollisuudet etenkin

vähälumisina talvina, kun luonnonkinoksia ei muodostu tarpeeksi. Suurimman osan apukinoksista kolaavat vapaaehtoiset. Metsähallitus organisoii vapaaehtoistyöverkostoa ja suunnittelee apukinoksille sopivat paikat.

Apukinoksien tekeminen on vaikuttava suojelumenetelmä. Hankkeen aikana vapaaehtoisten avulla kolattiin yhteensä 1130 apukinosta, joista 50 %:sta löytyi makuu- tai poikaspesä ja niihin on syntynyt viiden vuoden aikana yhteensä 171 kuuttia.

Kuva: Riikka Alakoski, Metsähallitus.

Kun lunta ja jäätä ei ole riittävästi apukinoksien kolaamiseen, norppia voidaan auttaa asentamalla keinopesiä. Hankkeessa jatkoimme vuonna 2016 aloitettua keinopesien kehittämistä, josta Itä-Suomen yliopisto on vastuussa. Toimivassa keinopesässä emo ja kuutti saavat samanlaista suojaa kuin lumipesässä.

Yhteinen saimaannorppamme LIFE-hankkeessa teimme valmistus-, asennus- ja korjausohjeet kahdelle yhteensä seitsemästä testatusta

mallista parhaaksi todetulle keinopesämallille. Keinopesät ovat kelluvia ja ne voidaan asentaa joko avoveteen tai jään päälle. Keinopesät tarjoavat suojaa emolle ja kuutille lumettomina ja jopa jäättöminä talvina. Hankkeen aikana norpille tarjottiin kasvava määrä keinopesiä. Viimeisenä talvena käytettävissä oli 41 keinopesää, ja koko hankkeen aikana yhteensä yli 120, joista noin puolet oli norppien käytössä.

Keinopesät kelpasivat myös itämerennorpille.

Yhteinen Saimaannorppamme LIFE-hankkeessa pilotoimme keinopesiä Saaristomeren haastavissa ulkosaaristo-olosuhteissa. Saaristomerellä rakennelmat ovat alttiita myrskyille ja veden korkeus voi muuttua merkittävästi päivissä, joten kelluvien keinopesien käyttö ei ole mahdollista. Saaristomerellä testattiin neljää pesämallia, joita asennettiin ulkosaaristoon 13 kappaletta.

Tulokset ovat lupaavia, itämerennorpat löytävät keinopesät myös Saaristomerellä ja voivat hyödyntää niitä: vuonna 2023 kuutti syntyi todistetusti keinopesään ja useita aikuisia yksilöitä on havaittu lisääntymisaikaan keinopesien välittömässä läheisyydessä. Tulevaisuudessa pesiä on tarpeen jatkokehittää, jotta ne suojaisivat kuutteja paremmin merikotkalta ja maapedoilta.

Kelluva keinopesä Saimaalla. Kuva: Mikko Suonio, Metsähallitus.

Suotuisissa olosuhteissa kuutti syntyy helmi-maaliskuussa lumipesään, mutta lauhoina talvina se voi syntyä tai jäädä jo varhain vaille pesän suoja. Pesimärauha on oleellinen osa kuutin elämää. Jäillä liikkujat voivatkin omalta osaltaan taata kuuteille rauhasan elämänalun. Hankkeessa tuotimme oppaita, joista saa ohjeita Saimaan jäillä ja vesillä liikkumiseen sekä tietoa uhanalaisesta saimaannorpasta.

Vapaaehtoiset apuna myös kannan seurannassa

Myöhemmin keväällä käynnistyy vuosittainen pesälaskenta, kun säät lämpenevät ja lumipesien

katot romahtavat niin, että ne pystytään havaitsemaan. Metsähallitus organisoii laskennan, johon osallistuu myös Itä-Suomen yliopisto, WWF Suomi, Suomen luonnonsuojeluliitto ja useat paikalliset vapaaehtoiset. Pesälaskentoja tehdään olosuhteiden mukaan potkukelkalla, moottorikelkalla, hiihtäen tai kelirikkoaluksella. Pesälaskenta vaatii luvan saimaannorpan häirintäkiellosta poikkeamiseen.

Laskennat ovat niin Suomen kuin koko maailmankin mittakaavassa valtava ponnistus: Saimaan rantaviivasta tarkistetaan vuosittain noin 70 prosenttia eli yhteensä noin 11 500 kilometriä.

Tämä ei olisi mahdollista ilman vapaaehtoisten pesälaskijoiden työpanosta. Noin sata vapaaehtoista on vuosittain tekemässä pesälaskentaa. Lisäksi parikymmentä vapaaehtoista osallistuu vuosittain saimaannorppien seurantaan valokuvaamalla, mistä kerrotaan myöhemmin lisää. Myös Saaristomerellä itämerennorpan karvanvaihtoaikaisissa kartoituksissa hyödynnettiin aluetta hyvin tuntevien

vapaaehtoisten asiantuntemusta. Tärkeimpien esiintymisalueiden tunnistamiseen tähtäävissä kartoituksissa Saaristomerelläkin veneiltiin hankkeen aikana noin 10 000 kilometriä.

Vuonna 2025 syntyi ennätykselliset 114 kuuttia. Koko hankkeen aikana (talvina 2021–2025) syntyi yhteensä 492 kuuttia. Keväällä 2024 syntyi myöhemmin hoitoon tullut kuutti, joka ei vielä tiennyt tulevista seikkailuista.

Keinopesä luodolla Saaristomerellä. Kuva: Jussi Laaksonlaita, Turun ammattikorkeakoulu

Luku 2

Kuutin itsenäistyminen - Norppaturvallista kalastusta

Kalasta norppaturvallisesti. Kalasta vieheellä, mato-ongella ja tiukkanieluisella katiskalla. Kuvitus: Anna Pakkanen

Emo imettää kuuttia 7–12 viikon ajan ja opettaa samalla sille kalastamisen taitoja. Kuutti pysyy emon hellässä huomassa toukokuun puoliväliin saakka. Kuutin harmaa villavaturkki vaihtuu huhtikuun lopulla kiehkuraiskuvioiseksi aikuiskarvaksi.

Pieninä ja kokemattomina kuuteilla on vieroituksen jälkeen aikuisia paljon suurempi todennäköisyys kuolla kalanpyydykseen. Yhteinen Saimaannorppamme LIFE-hankkeessa tartuimme tähän ongelmaan ja kehitimme norppaturvallista rysämallia vapaa-ajan kalastajille verkkojen korvikkeeksi sekä edistimme norppaturvallisten kalastusvälineiden käyttöä.

Kuva: Timo Seppäläinen

Norppaturvallinen rysä

Ruokavirasto tutki hankkeen aikana kaikki riittävän hyväkuntoiset kuolleena löydetyt norpat kuolinsyyn selvittämiseksi. Ruumiinavauksessa pystytään toteamaan sairauksien lisäksi myös hukkuminen. Kalanpyydyksiin kuolleita norppia raportoidaan joka vuosi useita, ja todellinen määrä on arvioitu jopa kolme kertaa suuremmaksi.

Verkko on norpille vaarallisin pyydys ja verkkojen käyttöä on rajoitettu saimaannorpan keskeisellä levinneisyysalueella. Lisäksi kiellettyjä ovat katiska tai merta, jonka nielu on tai sen saa levitettyä yli 15 cm leveäksi

Päältä suljettava rysä on varustettava sellaisella nielurajoittimella (käytännössä kalteri), johon ei missään olosuhteissa muodostu yli 15 cm aukkoa.

Kehitimme hankkeessa vapaa-ajan kalastajille soveltuvaa norppaturvallista rysää. Erilaisia malleja testattiin pyytävyyden kannalta, ja hankkeen tuotteena julkaistiin syksyllä 2025 ohje rysälle, jonka todettiin toimivan testikalastuksissa hyvin ahvenen pyynnissä.

Kaupallisessa käytössä oleviin rysämalleihin raportoitiin hankkeen aikana kuolleen kaksi kuuttia, minkä vuoksi kesällä 2025 testattiin vielä eri kokoisia kalterimalleja norppaturvallisuuden ja kalasaaliin pyytävyyden kannalta. Testien tulokset ovat vielä analysoitavana ja ne huomioidaan Saimaan kalastusasetuksen päivityksessä keväällä 2026.

Tietoa ja taitoa – miten kalastaa norppaturvallisesti

Yhteinen Saimaannorppamme LIFE -hankkeen aikana Suomen Luonnonsuojeluliitto järjesti yhteensä 135 työpajaa, joissa rakennettiin norppaturvallisista Saimaa-katiskoja. Työpajoja järjestettiin osakaskunnille ja vesialueiden omistajille, yleisölle ja vapaaehtoisille,

Kuva: Hanne Kosonen, Suomen luonnonsuojeluliitto.

koululaisille sekä muille ryhmille, mm. kansanedustajille ja Eduskuntatalon työntekijöille. Työpajoissa valmistui yli 1700 osallistujan käsissä yhteensä noin tuhat Saimaa-katiskaa. Norppaturvallisen Saimaa-katiskan rakentamisen taitoja on siirtynyt myös maailmalle. Katiskatalkoissa on ollut osallistujia muun muassa Saksasta, Ranskasta, Italiasta, Espanjasta, Portugalista, Isosta-Britanniasta, Ukrainasta ja Kiinasta.

Suosituissa ”Vaihda verkot katiskaan” -tapahtumissa alueen kalastajilla oli mahdollisuus vaihtaa vaaralliset kalastusverkot norppaturvallisiin Saimaa -katiskoihin, joita vapaaehtoiset valmistivat työpajoissa. Hankkeen aikana vaihdettiin yhteensä arviolta 150 kalaverkkoa noin 600 norppaturvalliseen katiskaan. Lisäksi yksi kaupallinen kalastaja luovutti puolitoista kilometriä tarpeettomaksi käyneitä kalaverkkojaan. Vastineeksi katiskasta kalastajat allekirjoittivat sopimuksen pidättäytyä jatkossa verkkokalastuksesta saimaannorpan esiintymisalueilla. Lisäksi kalastajat saivat tietoa norppaturvallisista kalastusmenetelmistä, kalastuslainsäädännöstä ja voimassa olevista rajoituksista mm. hankkeessa tuotetun Kalasta oikein katiskalla -esitteen ja katiskatalkoiden kuvaesityksen kautta.

Yhteistyöllä norppaturvallista kalastusta Saimaalle

Kalastuksenvalvonnan avulla ennalta ehkäistään ja voidaan paljastaa mahdollisia rikkomuksia. Yhteinen saimaannorppamme -LIFE-hankkeen aikana valvoimme kalastusta ja järjestimme koulutuksia kalatalousalueiden kalastuksenvalvojien kanssa koko saimaannorpan pesimäalueella. Hankkeen aikana havaitsimme, että pitkäjänteisesti tehty valvonta ja

norppaturvallisista pyydyksistä tiedottaminen alkaa vaikuttaa. Valvonnan ja valistuksen ansiosta norpille vaarallisten katiskojen määrä on nykyään hyvin pieni ja laittomia verkkoja löytyy vähän. Norpille vaarallisia pyyntivälineitä kuitenkin löytyy vuosittain ja valvonta on tarpeen. Suurin osa norppaturvattomista katiskoista kuuluu kalastajille, jotka eivät ole tietoisia norppasetuksesta ja sen sisällöstä, joten aiheesta viestiminenkin on vaikuttavaa.

Kuva: Hanne Kosonen, Suomen luonnonsuojeluliitto.

Luku 3

Kuutin kasvu – Sairaiden ja loukkaantuneiden norppien hoito

Pidä norppa kivellä. Anna norpalle rauha kuivatella turkkiaan. Kuvitus: Anna Pakkanen.

Yhteinen Saimaannorppamme LIFE -hankkeessa on tehty hoito- ja hyvinvointikäsikirja ja kehitetty verkostoa alueen eläinlääkäreistä sairaiden ja loukkaantuneiden norppien hoidossa. Menetelmä tuli konkreettiseen testiin kesän 2024 hoidettavan kuutin myötä.

Kesäkuun lopulla 2024 tavattiin huonokuntoinen, pieni ja laiha kuutti Saimaalla. Kuutti oli makoillut toistuvasti pitkiä aikoja laiturilla, joten se päätettiin ottaa kiinni ja siirtää Metsähallituksen hoitotiloihin.

Kuutilla ei havaittu huonoa kuntoa selittäviä sairauksia tai vammoja, vaan se oli todennäköisesti jäänyt vähälle ravinnolle jo ennen vieroitusta esimerkiksi emon menettämisen seurauksena. Kuuttia hoidettiin nesteyttämällä ja ruokkimalla aluksi nestemäisellä kalamassalla ja myöhemmin kokonaisilla muikuilla. Nälkiintymisen takia kesti kauan, ennen kuin kuutin ruuansulatus

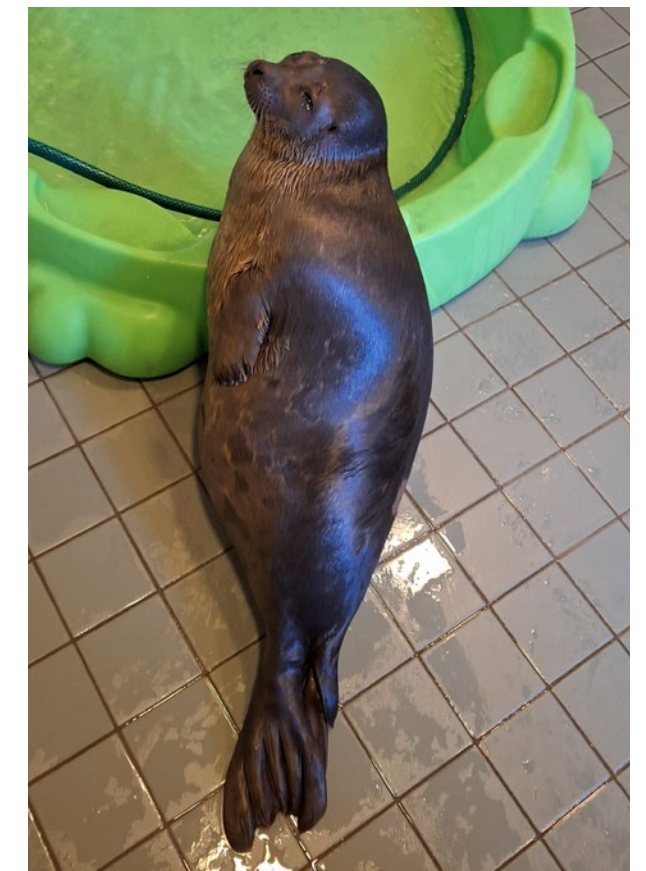
kesti suurempia määriä kiinteää ruokaa. Lopulta elokuussa paino saatiin kuitenkin kasvuun.

Hankkeen aikana laaditussa saimaannorpan hoito- ja hyvinvointikäsikirjassa kuvataan keskeisimmät asiat liittyen saimaannorpan biologiaan, terveyden seurantaan ja hoidon tarpeen arviointiin. Hoito-ohje on tarkoitettu ensisijaisesti saimaannorpan suojelun parissa työskenteleville asiantuntijoille, eläinlääkäreille ja muille norppien hoitoon tai sen tarpeen arviointiin osallistuville. Hankkeen aikana järjestimme myös eläinlääkärikoulutuksia, joihin osallistui noin 20 henkilöä.

Hoitoon tullessa kuutti painoi 8 kiloa ja hoitojakson aikana se kasvoi 18,5 kiloiseksi. Pituuttakin tuli lisää 10 cm. Saimaan muikku maistui kuutille, joka söi sitä hoidon aikana noin 90 kiloa. Kahden kuukauden jälkeen oli aika saattaa kuutti vapaille vesille.

Kuva: Riikka Alakoski, Metsähallitus.

Kuva: Miina Auttila, Metsähallitus.

Luku 4

Villi ja vapaa kuutti – Keinoja turvata norpan elämä luonnossa

Tarkkaile norppaa kaukaa. Älä lähesty villieläintä. Kuvitus: Anna Pakkanen.

Elokuun lopulla luonnonvesi kutsui vahvistunutta kuuttia. Se otettiin kiinni Pihlajavedeltä, mutta vapautettiin Koloveden kansallispuistoon, koska siellä on kansallispuiston ansiosta vähän ihmistoimintaa, kuten verkkokalastusta. Koska hoidon tavoitteena oli kuutin palauttaminen luontoon, sen hoidon aikana oltiin hyvin tarkkoja siitä, ettei se leimaantunut hoitajiin ja kesyyntynyt.

Metsähallituksen Luontopalvelujen asiantuntijat toteuttivat kuutin hoitoa tiiviissä yhteistyössä Korkeasaaren eläintarhan eläinlääkärin ja kunnaneläinlääkärien kanssa.

Norppien jäljillä - seurantaa nyt ja tulevaisuudessa

Hoidossa olleen kuutin turkin kiekkurakuviot on valokuvattu, minkä lisäksi sen takaräpylään on kiinnitetty numeroitu räpylämerkki. Näiden avulla kuutti voidaan tunnistaa sen loppuelämän ajan ja sen selviytymistä voidaan seurata häiritsemättä eläintä. Vapautettuun kuuttiin ei kiinnitetty seurantälähetintä.

Photo-ID-tutkimus

Norpan tunnistaa turkkikuvioista, jotka ovat pysyviä ja yksilöllisiä, kuten ihmisellä sormenjäljet. Turkkikuviot pysyvät muuttumattomina, mahdollistaen yksilön tunnistamisen läpi sen elämän. Valokuvaseurannan tuloksia hyödynnetään saimaannorppakannan koon arvioinnissa. Valokuvaseurannan merkitys kasvaa pesälaskennan luotettavuuden heikentyessä

Kuva: Jake Kukowski

talvien lauhtumisen vuoksi. Saimaannorppia kuvataan joka kevät Itä-Suomen yliopiston, Metsähallituksen, Suomen Luonnonsuojeluliiton, WWF:n ja noin kahdenkymmenen vapaaehtoisen voimin sekä riistakameroiden avulla. Tuloksena on vuosittain kymmeniä tuhansia kuvia.

Kuvien perusteella voidaan seurata yksittäisten norppien elämää ja liikkeitä sekä sosiaalisia suhteita, esimerkiksi samoilla lepokivillä yhdessä viihtyviä hylkeitä. Toistuvasti kuvattujen ja uusina havaittujen hylkeiden perusteella voidaan myös arvioida kannan kokoa. Hankkeen aikana pystyttiin vertailemaan tätä laskentatapaa saimaannorpan perinteiseen, pesimähavaintoihin perustuvaan kannan arviointitapaan ja todettiin että menetelmät antavat saman suuntaisia tuloksia. Luotettavien saimaannorppapopulaatioarvioiden saamiseksi tarvitaan vähintään neljän vuoden Photo ID-aineistosarja, ja aloitettua systemaattista seurantaa kannattaa jatkaa.

Saimaan lisäksi valokuvausseuranta kokeiltiin Saaristomerellä. Tuloksena saatiin tunnistettua yhteensä 160 itämerennorppayksilöä, mikä on yli puolet arvioidusta kannasta. Hyväksi menetelmäksi osoittautui etenkin suosituille karvanvaihtopaikoille sijoitettu WWF:n livekamera, mistä myös yleisö sai seurata norppien kevätpuuhia. Turun ammattikorkeakoulu hyödynsi livelähetystä itämerennorppien yksilöntunnistukseen ja kannanarvioon.

Saimaannorppien siirroilla monimuotoisempi geenipohja

Kolovedellä, Saimaan vesistössä sukkeltelevat myös norpat Amalia ja Jelena. Hankkeen aikana siirsimme yhteensä kolme norppaa Saimaan vesistön sisällä. Siirtojen tarkoituksena on pitää saimaannorppien perimä mahdollisimman monipuolisena ja estää eri norpparyhmien eriytymistä. Laajempi ja monimuotoisempi

geenipohja auttaa saimaannorppia selviämään paremmin muuttuvissa ympäristöissä, joita aiheuttavat esimerkiksi ilmastonmuutos tai kemikaalit.

Keväällä 2023 Pihlajavedeltä Kolovedelle siirrettiin aikuinen naaras Amalia, ja Pihlajavedeltä eteläiselle Saimaalle urosnorppa Tuukka. Keväällä 2024 siirrettiin myös aikuinen naaras Jelena Pihlajavedeltä Kolovedelle. Tällaiset siirrot voivat vaikuttaa norppakannan perimään pitkällä aikavälillä, ja tulevaisuudessa tutkimukset voivat kertoa, ovatko ne auttaneet lisäämään geneettistä monimuotoisuutta. Jos Jelena tai Amalia saa poikasen paikallisen norppauroksen kanssa, poikanen perii geenejä kahdesta eri norpparyhmästä.

Siirrettyjen norppien seuranta tapahtui norpan selkäkarvaan liimatulla pienellä satelliittilähettimellä, joka irtoaa viimeistään seuraavan kevään karvanvaihdossa.

Kuva: Samuel Bloch.

Satelliittilähettimen avulla saimme tietoa siirretyn norpan liikkeistä siirron jälkeen, ja se tuottaa myös tietoa mm. norpan sukellusajoista ja -syvyyksistä tutkimusta varten. Turkkikuvioinnin avulla yksilöitä voidaan seurata koko elämänkaaren ja DNA-näytteet mahdollistavat seurannan myös seuraaviin sukupolviin. Helsingin yliopisto kehitti hankkeessa menetelmää, jolla esimerkiksi makuukiveltä löydetystä karvoista voitaisiin selvittää mikä norppayksilö paikalla on makoillut.

Lisää tietoa saimaannorpasta ja sen suojelusta

Millä muulla tavoin voimme varmistaa, että uhanalainen saimaannorppa saa elää rauhassa omassa elinympäristössään? Yksi tärkeä keino on lisätä tietoa lajista ja sen suojelun merkityksestä.

Yhteinen saimaannorppamme-LIFE-hankkeessa tuotetut oppaat, esitteet ja oppimateriaalit löytyvät hankkeen kotisivuilta: www.metsa.fi/projekti/yhteinen-norppamme-life/hankemateriaalit/

Norppaystävällistä matkailua

Rakensimme yhteiset suuntaviivat Saimaan alueen matkailuyrityksille hankkeen aikana.

Kuva: Riistakamerakuva: Itä-Suomen yliopisto.

Norppaystävällisen matkailun pelisäännöillä varmistetaan, että yrittäjät huomioivat toiminnassaan ja palveluissaan saimaannorpan läsnäolon kohdealueillaan.

Matkailuyrittäjien kautta asiakkaat saavat tietoa saimaannorpasta ja sen suojelusta. Tietopaketissa löytyy informaatiota mm. saimaannorpan biologiasta ja sen käyttäytymisestä.

Lisäksi lanseerasimme oman tunnuksen norppaystävällisen matkailun pelisääntöihin sitoutuneille yrityksille. Pelisääntöihin sitoutuneet yrittäjät ovat oikeutettuja käyttämään tunnusta omassa verkkoviestinnässään.

Norppatietämystä norpparetkien avulla

Olemme kyselleet alueen matkailuyrittäjiltä ja yleisöltä onko norpasta saatavilla tarpeeksi tietoa ja minkälainen vetovoimatekijä norppa on alueen matkailulle. Tulosten perusteella sekä yritykset että kansalaiset saavat hyvin tietoa norpasta ja saimaannorppa on merkittävä vetovoimatekijä. Useat yritykset ovat hyödyntäneet saimaannorppaa yritystoiminnassaan sekä norppaystävällisen

matkailun tietopakettia. Norpparetkille osallistujista lähes kaikki kokivat saaneensa retken aikana sopivasti tietoa saimaannorpasta ja sen suojelutoimista.

Lisäksi Linnansaaren kansallispuiston kävijätutkimuksessa perusteella saimaannorppa on Linnansaarikävijöiden keskuudessa tunnettu. Valtaosa vastaajista kokee omaavansa riittävästi tietoa norppaystävällisestä toimimisesta Saimaalla liikuttaessa. Norpan havainnointi on monelle yksi suunnitelluista aktiviteeteista, pienelle osalle jopa se kaikkein tärkein.

Tason säilyttäminen edellyttää aktiivista viestintää ja yritysyhteistyötä, jotta yrittäjät ja kansalaiset pysyvät hyvin informoituina.

Aktiivista luontokasvatusta

Suomen luonnonsuojeluliitto piti suosituksen saimaannorppaoppitunnin 200 kertaa päiväkodeissa ja kouluissa yhteensä yli 4500 henkilölle. Lisäksi liikuteltava Norpan Saimaa-näyttely kiersi hankkeen aikana Saimaan alueella yleisöpaikoissa kuten kirjastoissa ja kouluissa. Liikuteltavan näyttelyn näki 40 paikassa yhteensä noin 17 000 henkilöä. Ohjatuissa työpajoissa yhteensä noin 780 oppilasta tutustui norppaturvallisen Saimaakatiskan rakentamiseen. Toteutimme myös Suomen suurimman luokkaretken, striimattavan risteilyn Savonlinnan norppavesille, johon osallistui paikan päällä yksi koululuokka, ja livestriimin sekä tallenteen kautta retkelle pääsi noin 3000 henkilöä. Lisäksi norppanukketeatteri kiersi Saimaan alueella vuosina 2024–2025 ja tavoitti lähes 70 näytöksellä yhteensä yli 1700 henkilöä. Saimaannorppaa ja suojelutyötä esiteltiin myös vuosittaisilla vierailuilla lasten norppaleirille sekä kahden vaihtuvan näyttelyn kautta, joista ensimmäinen yhdisteli taidetta ja

ympäristökasvatusta, ja toisen keskiössä oli erityisesti vapaaehtoisten rooli saimaannorpan suojelussa.

Yhteinen Saimaannorppamme-LIFE-hankkeen aikana WWF:n laatimassa luonnon monimuotoisuutta käsittelevässä oppimiskokonaisuudessa alakouluikäiset oppilaat tutustuivat luonnon monimuotoisuuteen eri näkökulmista ja harjoittelivat ikäryhmälleen sopivia taitoja eri teemojen kautta. Oppimiskokonaisuuden avulla ohjataan oppilaita kestävään elämäntapaan ja etsitään sekä harjoitellaan vaikuttamiskeinoja.

Monialaiseen oppimiskokonaisuuteen on koottu WWF:n, Suomen luonnonsuojeluliiton ja Metsähallituksen sekä muualta verkosta löytyviä materiaaleja opetuksen tueksi. Materiaalin avulla koulu voi toteuttaa opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisen monialaisen oppimiskokonaisuuden. Oppimiskokonaisuudessa 1.–6. luokkalaisten tutustuvat mm. saimaannorppaan ja sen suojeluun sekä ylipäätään uhanalaisten lajien suojeluun. Kaikki materiaalit ovat opettajien ja

kasvattajien vapaassa käytössä tai tilattavissa sekä löydettävissä valtakunnallisesti verkon kautta. WWF:n ja Suomen Luonnonsuojeluliiton järjestämissä koulutustilaisuuksissa jaoimme opettajille tietoa saimaannorpastamme.

Opastusta ja tiedonjakoa

Luonnossa liikkuville tarjosimme tietoa saimaannorppasta monipuolisin keinoin: sijoitimme informatiivisia opastauluja retkisatamiin eri puolille Saimaata. Suur-Saimaan suosituksessa Sarviniemen retkikohteessa Etelä-Karjalan virkistysalueäätiö rakensi 1,5 km pituisen esteettömän reitin Saimaan rantamaisemassa sekä muita retkeilyä tukevia rakenteita ja opastauluja. Lisäksi ELY-keskus täydensi Haukivedellä Porosalmen matkailualueen ja Linnansaaren Kansallispuiston väliselle vesialueelle asetetun moottorikäyttöisiä ajoneuvoja koskevan liikkumisrajoituksen maastomerkintöjä tauluin ja kilvin.

Saimaannorppasta jaoimme tietoa myös tuottamalla oppaita ja esitteitä. Etelä-Savon ELY-keskuksen laatima esite *Rauhaa rakastava saimaannorppa* sisältää ohjeita Saimaan jäillä

ja vesillä liikkujille neljällä eri kielellä. Lisäksi tiedonjakoa tapahtui erilaisissa keskustelu- ja koulutustilaisuuksissa. Talviaikaiseen liikkumiseen liittyvistä riskeistä saimaannorpan pesinnälle keskusteltiin moottorikelkkakerhojen kokouksissa sekä kuntien rakennusvalvonnan ja kaavoituksen viranhaltijoille järjestetyissä rantarakentamista ja maankäytön suunnittelua koskeneissa keskustelu- ja koulutustilaisuuksissa.

Jaoimme tietoa ja tuloksia norpista myös kansainvälisen hyljeysteistyöverkoston kautta ja kansainvälisissä tieteellisissä konferensseissa mm. Australiassa. Lisäksi vierailimme hyljehoitoloissa Irlannissa ja Isossa-Britanniassa. Suojelutyöstämme kerrottiin useissa kansainvälisissä medioissa.

Uudenlaista saimaannorppaviestintää

Saimaannorpan suojelutyötä ikuistimme myös DocArt-tuotantoyhtiön tuottamaan dokumenttielokuvaan, joka kertoo saimaannorppasta ja sen ainutlaatuisesta elinpiiristä Saimaalla. Elokuva kertoo myös norpalle omistautuneista tutkijoista,

Kuva: Hanne Kosonen, Suomen luonnonsuojeluliitto.

viranomaisista ja vapaaehtoisista norpansuojelijoista. Operaatio norppa -elokuva oli European Wildlife Awards ehdokas vuonna 2025. Suomessa elokuva on saanut yli 600 000 katselukertaa ja sen lisäksi elokuva on ollut näytillä useilla elokuvafestivaaleilla ja kansainvälinen levitys on alkanut.

Juha Taskisen työryhmän kanssa tehtiin neljä Norppakoulu -jaksoa, joissa kerrottiin ilmastonmuutoksen vaikutuksista, kalastamisesta norppaturvallisella rysällä sekä rantarakentamista suunnitellessa huomioitavista asioista. Lisäksi kyseltiin Savonlinnan torilla kansalaisilta, minkälainen eläin heidän mielestään on saimaannorppa. Jaksot julkaistiin toukokuussa 2024 YouTubessa ja niitä katsottiin hankkeen aikana yli 3000 kertaa.

Saimaannorppaviestintää toteutimme myös uudella tavalla livemusiikin ja luontokuvien säestyksellä. Metsähallituksen Luontopalvelujen, Rantasalmen puhallinorkesterin ja Vision Saimaa Photographyn yhteistyönä syntyi visuaalinen konserttituotanto *Saimaannorppamme*. Järjestimme yhteensä 15 konserttia

Saimaan rantojen koululaisille ja erilaisiin yleisötapahtumiin.

Norppa luonnonsuojelun symbolina

Luonnonvarakeskus selvitti hankkeessa suomalaisten asenteita saimaannorppaa ja sen suojelua kohtaan. Vastaajia oli noin 1500 ja heistä 500 oli Saimaan alueen asukkaita. Vastaajille oli erityisen tärkeää, että hylje on olemassa ja säilyy myös tulevaisuudessa. Vastaajat näkivät norpan luonnonsuojelun ja Saimaan järvialueen symbolina. Suojelutoimien lisäämistä kannatettiin laajasti. Esimerkiksi norppaturvallisten kalastusvälineiden kehittäminen ja käyttö ja apukinosten rakentaminen vähälumisina talvina saivat paljon kannatusta.

Kyselyn avulla myös arvotettiin erilaajuisten suojeluohjelmien koettuja hyötyjä. Suomalaiset kannattavat suojelutoimenpiteiden maltillista laajentamista, jotta norppakanta kasvaisi. Nykyistä laajemman suojelun hyödyt osoittautuivat kustannusten ja hyötyjen vertailussa kustannuksia suuremmiksi.

Kuva: Timo Seppäinen.

Yhteinen Saimaannorppamme -LIFE -hankkeen tuloksia

Saimaannorppakannan koko saavutti vuonna 2025

530 yksilöä, kun se hankkeen alkaessa oli 425 yksilöä.

Pesälaskentoihin ja apukinosten tekoon osallistui vuosittain jopa yli

300 vapaaehtoista, jotka tekivät yhteensä lähes 3500 työpäivää.

Saimaannorpan pesimäolosuhteiden parantamiseksi kolattiin yhteensä

1130 apukinosta joista 50 %:sta löytyi makuu- tai poikaspesä ja niihin on syntynyt viiden vuoden aikana yhteensä 171 kuuttia.

Noin 150 kalaverkkoa vaihdettiin

600 norppaturvalliseen katiskaan.

Ympäristökasvatuksen kautta tavoitimme yli

23 000 henkilöä ja elokuvalla oli yli 600 000 katselukertaa.

Saaristomeren itämerennorppia kuvaava lähetystä katsottiin kevään 2024 aikana lähes

400 000 kertaa.

Saaristomerellä ja Ahvenanmaalla tunnistettiin itämerennorpan tärkeimmät elinalueet ja perustettiin kaksi uutta suojelualuetta Ahvenanmaan saaristoon sekä lisättiin itämerennorppa suojeluperusteeksi neljälle olemassa olevalle suojelualueelle.

Kuva: Timo Seppäläinen

